

učenje u grupi

Studijske grupe edukacionog odnosa

Dr. Muradif Kulenović

Umjesto svih predgovora htio bih naglasiti da je osnovna namjena ovoga rada približiti potrebu učenja i vježbanja, nezaobilazne životne pojave odnosa i komuniciranja ljudi. To je osnovna značajka života i uspjeha svakog čovjeka, a pogotovo profesionalca. Čovjek se vrijeđuje po tome i to je залог uspjeha u svakom zanimanju. Zato je procijenjeno da je bit moderne medicine, a i pedagogije u edukaciji i u susretima ljudi - vježbanje odnosa (training relationships). Zato ću ovdje predstaviti neka od vlastitih zapažanja koja su rezultat mnogo godina edukacije u Balintovim grupama i koje su predstavljale okvir za uspjeh mnogih profesionalaca koji su u njima učestvovali. To sve upućuje na razvoj ega u Balintovim grupa-

ma koje potječu iz psihoanalitičkog treninga.

Uvodne napomene

Sveučilišna nastava je kako kaže Israel "hrana ponuđena studentima". Ona treba zadovoljiti sve njihove apetite, ona sadrži anticipirane odgovore na sva pitanja čak i na ona koja nikada nisu i neće biti postavljena. Ovaj rad je namijenjen studentima koji će obavljati vjersku službu koja se uglavnom svodi na neprekidno saobraćanje s ljudima u rasponu od rođenja do smrti. Ali isto tako i profesionalcima koji rade i koji nisu imali priliku steći iskustvo i psihološku dimenziju međuljudskih odnosa. To je neprestani kontakt koji je za muallima u našim prilikama postulat i kojega nikako ne može mimoći ako se

odlučio posvetiti poslu za kojega je studij i namijenjen. Ovako strogo usmjereno školovanje traži i cjelovito obrazovanje koje uključuje i saznanje o samome sebi. Ovakvo znanje prema našem iskustvu koje bi stvorilo cjelovitu osobnost i istinskog profesionalca koji će se moći suočiti i odgovoriti na sve zahtjeve koji dolaze iz odnosa sa ljudima traži osim biološke, teološke i sociološke obrazovanosti i psihološku edukaciju koja se ne može steći niti učenjem niti podučavanjem. Ostaje još samo jedan izlaz, a to je proživjeti ono što se u životu događa u odnosima između učitelja i učenika, između liječnika i pacijenta, između roditelja i djece, svećenika i vjernika i brojnih drugih relacija čovjeka sa čovjekom.

Odnos među ljudima je najstarija društvena pojava, ona je

najsloženija i traži bar temeljito poznavanje najčešćih relacija koje se javljaju u raznim profesijama da bi profesionalac mogao u svom poslu iz osnove razumjeti svoga pacijenta, klijenta ili vjernika. On mora ne samo teorijski razumijeti nego i praktično proživjeti ono stanje u kojemu se njegov sugovornik nalazi. Metoda koja se smatra najefikasnijom u doživljavanju odnosa s drugim ljudima je "Balintova metoda" koja je izvedena iz društvenog događanja. Zanimljivo je da je ovaj proces odvijanja u društvu primijećen zahvaljujući veoma nadarenom i pronicljivom liječniku, psihologu i psihoanalitičaru Mihaelu Balintu i njegovom osjećaju za specifičnu razliku u odnosima, u razvoju i ponašanju čovjeka u promjenjenim uslovima života.

Poznato je da se poslije Drugog svjetskog rata Velika Britanija kao i druge zemlje našla u veoma teškim gospodarskim, društvenim i moralnim prilikama. Nastao je moralni kaos i pojava masovnog kriminaliteta kod svih uzrasta. Najočitiiji je bio visoki postotak razvoda brakova ili s druge strane rađanje vanbračne djece. U to vrijeme najviše su posla imali liječnici, socijalni radnici i svećenici. Nije pomogla ni liječnička briga ni socijalna pažnja ni svećeničko duhovno razumijevanje i tješnje. Institucije koje su se brinule za ove pojave organizirale su predavanja najviđenijih stručnjaka, najpriznatijih svećenika i

najčuvenijih altruista i humanista. Ali, rezultata nije bilo. Naprotiv dobivao se dojam da se usprkos svih intervencija stanje pogoršava. Žena Michael Balinta, Enid Balint, tada započinje sa seminarima ili bolje rečeno s grupnim radom u kojemu su učestvovali brojni socijalni radnici. Godine 1952. Michael Balint organizira grupe liječnika. Na tom stupnju razvoja situacija se počinje mijenjati i uporedo s povećanjem broja tada već nazvanih "Balintovih grupa". Događaju se revolucionarne promjene u poslu liječnika, socijalnih radnika i svećenika.

Naučeni načini postupanja s ljudima koje su ove grupe profesionalaca naučile na sveučilištu ili bogoslovijama nisu mogle pomoći u svakodnevnom poslu i u odnosima s ljudima koji su imali razne probleme. Promjena se desila na razini međusobnih odnosa. Balintove grupe su njegovale senzibiliziranje svakog učesnika za psihološke probleme i postavljale osnovni zahtjev da svaki od učesnika u grupi treba proživjeti psihološke probleme ljudi kojima želi pomoći i isto tako da dobro kroz proživljaj i doživljaj u grupi upozna i sebe i svoje nedostatke u razumijevanju drugih ljudi. Ako se ovo dogodi u grupi, učesnik grupe dobija uvid u svoje osobine koje mu smetaju za razumijevanje odnosa, on postaje efikasniji u svome radu, prihvaćeniji od okoline i svakako vrdjedniji u svome zvanju. Ove

grupe su pomogle spomenutim profesionalcima da budu prihvaćeni kao realni i kvalitetni stručnjaci jer društvo više ne prihvaća, a pogotovo ne poštuje nikakve unaprijed određene klasne niti kastinske tradicije niti unaprijed stečene titule liječnika, inženjera, medicinskih sestara i svećenika. Danas je realitet takav da se traže stvarne osobnosti s veoma zornim rezultatima rada. Niko, pa ni liječnik nema više oreol veličine koja zrači iz njegove pojave. Danas odnosi imaju jasnu tendenciju da se promijene. Liječnik kao i svećenik i socijalni radnik postaje snabdjevač sličan svima ostalima, ali i manje poštovan budući da je još uvijek praktično lahko dostupan i besplatan. Takvo stanje traži potpunije obrazovanje pa je zato uvedeno u nastavu upoznavanje nesvjesnih procesa kako bi liječnike, svećenike i druge učinili osjetljivijim na psihološku dimenziju ponašanja i razumijevanje nesvjesnog doživljavanja. Ovdje se susrećemo s psihoanalitičkim rješenjem problema u psihodinamskom obrazovanju liječnika i svih ostalih profesionalaca kojima je zanimanje zasnovano na odnosima s ljudima u različitim stanjima, s različitim potrebama i različitim uzrastima. Možda to čak i nije jedino moguće psihoanalitičko rješenje jer ima i psihoanalitičara koji su rezervirani prema Balintovoj metodi pa čak izbjegavaju učestvovati u pokušajima nastave koji zahtijevaju veliki aktivizam ili eventu-



alno nametanje rješenja ex cathedra.

Ovdje dolazimo do konstatacije da je potrebno razlikovati psihoanalizu i psihologiju. Poznato je u medicini da je značajan broj tzv. liječenja koje provedu osobe više uobražene nego stručno osposobljenje veoma opasan za bolesnike. Nedovoljna obaviještenost liječnika može ih navesti da surađuju u takvim poduhvatima, a to se isto može desiti i svećenicima i drugim profesijama. Svima su nam poznati brojni primjeri. Opet sam taj argument je dovoljan da

opravda potrebu postojanja i teorijskih tečajeva iz psihoanalize ili psihodinamike o nesvjesnom. Samo teorijsko znanje o problematici nesvjesnog nije dovoljno jer je takvo znanje nedostatno bez iskustva i proživljaja. Što više samo teorijsko znanje može pojačati otpor protiv psihoanalize i zato su grupni metodi kod doživljaja problema najbolji način učenja, a to nam iskustvo može pružiti Balintova metoda. Zanimljivo je spomenuti da je Balintova metoda koju još nazivamo i studijskom grupom terapijskog

odnosa ili edukacijskog odnosa najproširenija u zemljama visokog standarda života i kulture kao što su npr. Engleska, skandinavske zemlje, Francuska, Švicarska, Njemačka, a u južnoslavenskim prostorima najproširenija je u Hrvatskoj i djelomično Sloveniji. Pokušaji da se u BiH usprkos zainteresiranosti iz Londona, gdje se nalazi sjedište Svjetske federacije Balintovih skupina uvedu Balintove skupine u liječničko obrazovanje nisu uspjeli. To se pogotovo nije desilo u obrazovanju pedagoga, svećenika, socijalnih radnika, medicinskih sestara i nastavnog osoblja.

Grupa je izvanredno dobar medij za učenje i postoji više grupa koje se dijele prema namjeni, ali i prema veličini. Najproširenija je raspodjela prema veličini: male grupe, srednje grupe i velike grupe. Još se dodaje i masa kao mogući oblik ljudskog postojanja i ustrojanja. Mi ćemo se ovaj put zadržati isključivo na Balintovoj grupi koja sadrži 7-12 učesnika koja ima svoju dinamiku i svoje zadane odnose, a koristi se u pedagogiji, medicini, teologiji i drugim društvenim, obrazovnim ili profesionalnim strukturama.

Ne mogu, a da ne spomenem da je oblik rada u grupama poznat od davnina. Prvi put sam čitao o grupnom radu u romanu Skendera Kulenovića "Ponoronica" koji je govoreći o svojem junaku spominjao slavno

sveučilište El-Azhar u Kairu i njegov način rada. Tako je spomenuo halke grupe u kojima su studenti sjedili u krugu i tako kroz rasprave i doživljaje odnosa stjecali znanja.

Moje sjećanje još je i sada živo na prvu posjetu El-Azharu jednoga jutra u svečanoj tišini velikog dvorišta. Pod krošnjama mediteranskog drveća sjedile su brojne grupe studenata i niko se od njih nije nadvikivao niti je drugome smetao. Prošao sam kroz dvorište, zastajao pored pojedinih grupa koje su se sastojale od mladih ljudi i jednog starijeg čovjeka koji im je vjerojatno bio nastavnik. Upečatljiva je bila opuštenost i zainteresiranost za probleme o kojima se u grupi razgovaralo. Iako je to jutro bilo više posjetilaca koji su obilazili oko grupa pa i stajali, doduše na izvjesnoj udaljenosti, studenti se nisu na to obazirali. Vjerujem da je tome doprinjela dinamika koju stvara grupno ozračje i dobar voditelj grupe u ovome slučaju nastavnik. Halke su vjerojatno nešto jedinstveno u pedagoškom pristupu, jer nigdje u svijetu nisam sreo takav način rada. Svi su sjedili na zemlji stvarajući zatvoreni krug halku i pomno pratili odvijanje procesa u grupi. Sada kada razmišljam čini mi se da je to bio jedan od poticajnih činilaca za moje kasnije opredjeljenje za Balintovu metodu rada u grupama. Usput spominjem da sam bio organizator Svjetskog kongresa Balintovih grupa i da sam

i danas član vodećih tijela Svjetske federacije Balintovih grupa. Općenito govoreći o učenju u grupi, liječenje u grupi predstavlja jedan oslobođeni vid za razvoj ljudske osobnosti. To je ujedno i terapijski medij i doživljajni medij za stjecanje iskustva kroz proživljavanje problema koji se pojavljuju u grupi, a mehanizmima ogledala, poistovjećivanja i brojnih transfernih relacija grupa pomaže da čovjek oslobodi svoju osobnost od svega što se u životu nagomilalo bilo pogrešnim odgojem bilo traumatskim doživljajem.

Bitne značajke Balintovih grupa

Balintove grupe dobile su ime po znanstveniku koji je iz društvenog zbivanja izveo zaključak da je najbolje sredstvo za obrazovanje i sticanje iskustava, a ujedno i oslobađanje od psiholoških opterećenja i loših odgojnih zasada rad u malim grupama koje se sastoje od 7-12 učesnika. Kada je pratio svog oca, koji je bio liječnik, a kasnije i brojne druge liječnike i profesionalce, Balint je uočio da im nedostaje znanje i iskustvo, ali prije svega osjećaj za psihološku dimenziju rada u njihovoj profesiji. On je uvidio da se najbolji profesionalci najčešće ponašaju kao "apostoli", da prenose samo ono što su naučili u knjigama ili stekli na predavanjima od svojih učitelja. Kada dođu u kontakt s oboljelim čovjekom ili

bilo kojim drugim problemima, ne traže na njemu njegovo aktuelno stanje, dakle ono od čega boluje ili trpi nego uporno insistiraju na onome što oni znaju i što su naučili, a ne vide ono što je stvaran problem. Balint je ovo ponašanje liječnika nazvao "apostolskom funkcijom", a mi kasnije to nazivamo apostolskom funkcijom profesionalaca. Umjesto toga oni bi u svome radu morali biti i istraživači i znati procijeniti posebnost pojave koju oblikuje okolina i brojne druge uvjete kojima se treba pristupiti kao nečemu novom i različitom i u tom pravcu i postupati. Do najvećih nesporazuma dolazi zbog zanemarivanja osobnih predrasuda i kako kažu "slijepih pjega" kod profesionalaca koji propuštaju uočiti neke bitne stvari kod klijenta, pacijenta ili vjernika. U grupama koje sam vodio, a u njima su bili pedagozi i nastavnici, nailazio sam na takve osobe koje apsolutno nisu bile u stanju sagledati realne psihološke probleme učenika jer su sami bili bolesni, istraumatizirani i uz najbolju volju nisu znali niti mogli pravilno postupiti zbog čega je dolazilo do veoma nesretnih odnosa koji su rezultirali nekad i pogubnim ishodom. Uočio sam da su neki učenici došli s velikim entuzijazmom nastavniku, a i on sam je imao želju da im što bolje približi gradivo, ali u tome nisu uspjeli i obostrano su bili razočarani. Učeniku se nije svidio postupak

nastavnika, a nastavniku ponašanje učenika. Iz ove neuravnoteženosti odnosa i neprepoznavanja razloga za osjećaje došlo je do obostranog nezadovoljstva i do sukoba, a korijene tada nisu tražili u psihološkom neskladu nego u sasvim drugim razlozima koji su socijalne ili neke druge prirode.

Balint je, da bi izbjegao ovakve veoma neugodne situacije i neuspjele odnose, uveo metodu koja se pokazala veoma efikasnom. Metoda se sastojala, kako smo već rekli, u formiranju i oblikovanju grupe od 7-12 učesnika koja je bila sastavljena od ljudi iste profesije: liječnika, socijalnih radnika, svećenika ili studenata. Grupu je vodio iskusni liječnik u isto vrijeme psihoanalitičar koji je bio veoma oprezan i pazio da se rad u grupi odvija tako da se nikoga od učesnika ne povrijedi. Govorilo se samo o pacijentu, klijentu ili vjerniku i o razlozima koje je svaki učesnik grupe iznosio, a koji su doveli do nezadovoljstva učesnika s odnosom u svojoj profesiji. Voditelj grupe, koji je iskusni psiholog ili bilo koji profesionalac s velikim iskustvom i poznavanjem grupnog rada na početku rada grupe pita prisutne učesnike ko ima problema u odnosima s nekim s kim radi ili općenito kakve probleme. Onaj koji referira govori o odnosu sa čovjekom s kojim je radio, a usput opisuje i sve što je relevantno za taj odnos. Ostali učesnici prate to izlaganje i anal-

iziraju sve detalje, govore kako oni vide taj odnos i na kraju se traži rješenje koje bi bilo najprikladnije ponuditi da bi se takav problem razriješio. U grupnom radu važno je pustiti svakog učesnika da sam dobije uvid u razloge svoga odnosa s čovjekom s kojim radi kako bi se sam oslobodio od svojih otpora i zasada i vidio prave uzroke svoga postupka. U radu grupe sudjeluju svi, a voditelj grupe nastoji biti dobar usmjerivač, ali nikako ne i autoritet koji sve riješava, koji sve zna. Veoma je lahko prepoznati jednu tendenciju koja ovaj rad vrednuje korisnim jer se u njemu istovremeno doživljava i obrazuje na jedan način koji je kritičan i koji nikako nije dogmatski. Balintova grupa je uz sve odgojne i liječidbene kvalitete istovremeno i sredina gdje se istražuje psihološko u odnosima među profesionalcima i ljudima s kojima rade. Dakle, uz rečeno uvijek ide i istraživanje koje doprinosi u cijelini napretku struke, a pojedinačno obogaćuje svakog učesnika. Interesantno je zamijetiti da je prilikom razgovora kakva bi medicina u budućnosti trebala biti još početkom 19. st. njemački liječnik i znanstvenik Bernhard Nauny iz Königsberga odgovorio da će medicina biti znanstvena ili je neće biti. Nešto kasnije, drugi liječnik i znanstvenik iz Haidelberga, Victor von Weizsacker, nestor njemačke psihosomatske medicine rekao je nešto sasvim drugo:

medicina će biti psihologija nesvjesnoga ili je neće biti. Na kraju, sredinom 20. stoljeća, bio je to Michael Balint koji je ova dva odgovora spojio u jedan: medicina treba biti znanost i istraživanje.

Psihoanaliza i psihoterapija za narod ali edukacija za liječnike. Mi smo danas, imajući u vidu sve profesije koje se bave s čovjekom uzeli njegove vlastite riječi : vježbanje odnosa (training relationships) to znači za nas istraživanje i učenje u svim relacijama u koje dolaze profesionalci koji se bave čovjekom. Ovo su usputne napomene kako bi shvatili metodu koja se danas koristi u odgoju obiteljskih liječnika i drugih profesija koje rade s ljudima.

Što je bitno za rad Balintove grupe i realizaciju njegovog metoda?

Balintova grupa je mala grupa sa 7-12 sudionika. Praksa je uvjerljivo pokazala da grupe s manje od šest i više od 12 sudionika nemaju velikih izgleda da rade uspješno. Članovi grupe u slučaju liječnika obično su u kontaktu s pacijentima kao što su drugi profesionalci u kontaktu sa svojim štićenicima ili klijentima. Vrijedno je istaknuti da su male grupe imale zapažene uspjehe sa studentima, medicinskim sestrama, socijalnim radnicima, a naročito s psihoseksualnim savjetnicima, ali i sa pri-

padnicima drugih zanimanja. U Hrvatskoj su postignuti značajni rezultati u radu sa specialistima raznih grana medicine. Balintove grupe također su vođene u svim profesijama uključenima u rat, kao i sa stradalnicima rata.

U tijeku razvoja rada Balintovih grupa zamijećene su sljedeće bitne značajke koje ovdje iznosimo:

1. Raspravlja se o aktuelnim slučajevima koji navode na razmišljanje ili predstavljaju problem za kliničara ili drugog profesionalca koji slučaj iznosi. Predstavljeni slučajevi mogu izazvati potresne osjećaje, čuđenje ili samo iznenađenje.
2. Rasprava se u grupi usredotočuje na odnose između pacijenta klijenta ili njegova liječnika ili bilo kojeg profesionalca koji prezentira slučaj. U tijeku rasprave moraju se osvijetliti činjenice koje su u vezi s odnosom profesionalac (liječnik, socijalni radnik, svećenik) - pacijent ili drugi štićenik. To je vrlo važno za rad u Balintovoj grupi. Rasprave o općim stvarima za grupu nisu relevantne.
3. Profesionalac se može pripremati prema bilješkama, ali u aktuelnom predstavljanju slučaja oslanja se samo na svoja sjećanja. Omaške u sjećanju ne tumače se kao znak lošeg tretmana, ali se zato prihvaćaju



- kao vitalne za razumijevanje štićenika - pacijenta ili klijenta i njegova liječnika ili bilo kojeg profesionalca. Ako npr. liječnik zaboravi ime pacijenta, posumnjat ćemo da ga baš ne voli. Ako mu omaškom "dade" manje godina nego što ima (suprotni spol) pomislit ćemo da gaji simpatije ili sl.
4. Balintove grupe nisu terapijske. Međutim, samosvijest sudionika Balintovih grupa poraste što povećava terapijski kapacitet liječnika i samosvijest ostalih sudionika. Kao što smo napomenuli,

rasprava je isključivo usmjerena na odnos liječnik-pacijent ili na odnos bilo kojeg profesionalca i klijenta. Nelagodnost koja se javlja kod učesnika u grupi ne treba zanemarivati nego je treba prorađivati u kontekstu potreba i problema pacijenta, klijenta ili vjernika o kojem se govori.

5. Važno je naglasiti da se standardna pravila male grupe primjenjuju u radu Balintove grupe. Pouzdanost, povjerljivost, poštenje, poštovanje kolege u grupi i druge vrednote bitne su za članove

grupe koji sjede u krugu. Svaka grupna seansa traje jedan ili dva sata. Rasprava o jednom slučaju vodi se najviše pola do jedan sat.

6. Namjena i cilj Balintovih grupa ili njegovoga metoda je razumijevanje pacijentovih ili klijentovih problema, ali ne i pronalaženje rješenja. U Hrvatskoj u radu s Balintovim grupama stavljali smo osnovno težište u radu grupa na naglašavanje značenja senzibilizacije sudionika Balintovih grupa za psihološko i nesvjesno. Sudionici u grupama potiču se i ohrabruju da raspravljaju i spekuliraju o tome kako će se proces razvijati. Iskustva Balinta i njegovih neposrednih slijedenika upućuju na oprez. Oni smatraju da pitanja upućena sudionicima obeshrabruju, a savjeti koji im se daju demobiliziraju i još više obeshrabruju. Treba biti veoma obziran i paziti da se ni na koji način ne povrijedi samopoštovanje članova grupe.
7. Voditelji grupe ili, kako su se prije nazivali, lideri preuzimaju odgovornost: nastoje osigurati uvjete da grupa djeluje. Voditelji grupe trebaju prije svega osigurati članovima grupe, a posebno članu koji predstavlja slučaj, zaštitu osobnosti i privatnosti. Povišenje anksioznosti je neizbježno u grupama, tako da tjeskobu uz radost i zadovoljstvo možemo smatrati

stalnom sastavnicom učenja.

8. Izvorne Balintove grupe koje je Balint vodio u Londonu, tzv. "stara garda", sastajale su se jednom tjedno prema semestrima tijekom nekoliko godina. U današnje vrijeme ovako nešto bilo bi nerealno očekivati, ali odanost i privrženost regularnim sastancima veoma je poželjna i vrijedna. U drugu ruku, čak i jedna jedina seansa može biti dovoljna da se doživi Balintova metoda. Sastanci preko vikenda koje upriličuju Balintova društva pomažu također da sudionici dođu do korisnih saznanja i jedinstvenih i vrijednih doživljaja.
9. Najbolje je ako se grupe ne mijenjaju, ako članstvo ostaje isto tijekom dužeg vremena. Veoma je dobro da učesnici budu profesionalci istog zanimanja kao npr. liječnici obiteljske medicine, fizijatri, nastavnici, psiholozi medicinske sestre, svećenici i dr.
10. Zajedničko vođenje liječnika obiteljske medicine i psihoanalitičara i iskusnog voditelja i voditelja u procesu treninga daje Balintovoj grupi dodatnu vrijednost. Najpoželjnije je da je voditelj treniran za razumijevanje nesvjesnog ili bliže rečeno da je psihoanalitičar ili psihoanalitički obrazovan psihijatar kao npr. grupni psihoanalitičar jer je tako u stanju znatno učinkovitije pomoći članovima da razumiju odnos liječnik- pacijent,

socijalni radnik - klijent, svećenik-vjernik. S druge strane nadarenost i sposobnost dobrog voditelja male grupe može biti isto tako važna kao i trening. Iskustvo suvoditelja sa analitički usmjerenim voditeljem je očito veoma važno i korisno. Danas, radi svoje izuzetne važnosti voditelji Balintovih grupa često se nazivaju *animator*, *facilitator*. Dakle, to su ljudi koji oživljavaju rad u grupi olakšavaju međusobno saobraćanje, postaju osobe od velike koristi, ali u svojoj prisutnosti skoro nezamijetni zbog zahtjeva koji u grupi traži veoma opušteno i oslobođeno ozračje od autoritativnosti. Sve je počinjeno otkrivanju nesvjesnog i dobivanju iskustva iz dinamičnog procesa grupe bez nametnutih rješenja.

Na kraju opisa rada Balintovih grupa htio bih naglasiti da je to veoma učinkovit način suradnje posebno za svećenike i vjerske radnike koji su završili svoje obrazovanje i uključili se u samostalan rad. U diskusijama koje provode u Balintovim grupama oni obogaćuju svoje iskustvo, oslobađaju se predrasuda, a slobodno možemo reći i neurotskih osobina koje ljudi nerijetko posjeduju. Konačno, možemo konstatirati osnovnu vrijednost Balintovih grupa: one su pokretna snaga ego-razvoja i to ne smije gubiti iz vida nijedan praktičar koji se bavi s ljudima.

m